

**Breu història de Serenates:
una aproximació a tres dècades d'activitat musical**
Vicente Galbis López
Universitat de València

El inici d'aquesta breu proposta d'història de Serenates la plantejem a posteriori dels primers anys d'existència del Festival. Uns anys en què la idea inicial de José Doménech Part, desenvolupada per la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana, va tenir el necessari procés d'assentament. Un període de cinc anys (de 1985 a 1989) en què, a la seu fundacional del claustre del Patriarca (el 1985 i 1986), s'afegí, el 1987, el claustre de La Nau. D'aquesta manera, és produï l'entrada de l'altra institució que manté el Festival: la Universitat de València a través del seu vicerectorat de Cultura. Aquesta interessant època de gènesi i els primers anys ja venen tractats en la "Introducció" d'aquesta publicació. Per aquesta raó, encetarem la història del Festival amb el cicle ja assentat i amb una seu principal que es mantindrà fins als nostres dies: el claustre de La Nau.

L'evolució històrica que presentem ara s'estructura en tres etapes que, en general, mantingueren els principis fundacionals de Serenates: oferir durant el mes de juliol unes propostes musicals variades i atractives al públic valencià, uns concerts on els intèrprets i creadors autòctons tingueren una representació destacada.

1990-1997. La consolidació

La dècada dels noranta arranca amb una edició marcada per un punt d'inflexió: a partir d'aquest any i fins al dia de hui (només amb dos excepcions), el claustre de La Nau esdevé la seu principal de Serenates. A més, aquest cicle de 1990 està marcat per l'augment del nombre de concerts, que arriba a 16. Des del punt de vista institucional, a la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana i a la Universitat de València, s'afegeixen en els programes de mà dos logotips que cal comentar. El primer és el de la Fira de Juliol de València, la qual cosa és indicativa del interès per incloure el Festival en un

context general d'activitats culturals de la ciutat, coincidint amb la tradicional Fira. Així mateix s'inclou un logotip que apareixerà en successives edicions del Festival, el de Música 92. Sota aquesta denominació es presenta un programa plantejat per la Conselleria uns anys abans per tal d'impulsar les activitats musicals a la Comunitat Valenciana, a tots els nivells (construcció d'infraestructures, concessió de subvencions i ajudes, difusió de la música autòctona, etc.), i que devia culminar l'any de les grans commemoracions a nivell nacional.

El criteri programador es mantingué dins l'eclecticisme tradicional de les primeres edicions, combinant intèrprets autòctons amb d'altres nacionals (per exemple, Claudi Arimany) i internacionals (com el destacat pianista hongarès Jenó Jandó). Destaca la gran quantitat d'orquestrades que actuaren durant aquest cicle: tres agrupacions de cambra, dos orquestrades simfòniques i, fins i tot, la presentació d'un concert simfònic coral. En aquesta direcció, cal remarcar que varies d'aquestes agrupacions eren estrangeres. Entre totes, caldria destacar l'Orquestra de Cambra Nacional d'Hongria. El calendari de concerts continuà omplint tot el mes de juliol, dates que també es mantindran fins l'any 1995.

L'edició de 1991 manté en gran part les característiques de l'anterior, però amb un concert menys. Un canvi significatiu que apareix aquest any és l'hora d'inici dels concerts. Fins l'edició anterior (i des de l'any fundacional de 1985) els concerts començaven a les 22:15 hores. A partir de 1991, passaran a començar a les 22:30, horari que s'ha mantingut fins a l'actualitat.

Quant a la programació, destaca sempre la presència d'intèrprets valencians, especialment agrupacions com l'Orquestra de València. A banda, resulta cridanera la quantitat, i el nivell, dels grups de cambra i orquestrades estrangeres (simfòniques o de cambra). Cal fer esment de l'actuació dels Solistes Bach de Munic, grup que sorgí de la famosa Orquestra Bach d'aquesta ciutat, que dirigia Karl Richter.

L'any 1992 es planteja una edició que coincideix amb la plena aplicació del programa Música 92, la qual cosa es tradueix en un augment significatiu del nombre de concerts, que arriben a 20. Respecte de les edicions anteriors, observem un major equilibri entre grups i solistes autòctons i aquells que representen altres procedències (ja siguen espanyols o estrangers). Entre les agrupacions valencianes cal destacar la primera actuació en Serenates del Grup Instrumental de València, que es convertirà en un dels grups amb més presència al llarg de la història del Festival. En el moment d'actuar en aquesta edició, el Grup només contava amb un any d'existència i estava patrocinat per l'Àrea de Música de l'IVAECM (Institut Valencià d'Arts Escèniques, Cinematografia i Música de la

Generalitat Valenciana). Altres grups valencians de destacada trajectòria que debuten en aquesta edició són Amores Grup de Percussió (una altra agrupació que tindrà una presència freqüent en el Festival) i el Quintet de vent Cuesta. Entre les intervencions estrangeres destaca el grup vocal anglès Gothic Voices, un dels referents en la interpretació de música antiga.

Les edicions de 1995 i 1996 presenten varies característiques en comú. Ambdues ofereixen una programació de deu concerts, la qual cosa suposa una reducció respecte de l'edició del 1994. Pel que fa al calendari, les dos plantegen unes dates que es mantindran durant un bon nombre d'edicions: el inici té lloc els darrers dies de juny i l'activitat conclou al voltant de mitjans de juliol. És a dir, una oferta centrada en la primera quinzena del mes de juliol.

L'any 1994 mereix ser destacat perquè suposa la primera aparició en Serenates del Cor de València, denominat en l'actualitat Cor de la Generalitat Valenciana. Adscrit des de la seua fundació a la Conselleria d'Educació i Cultura, i dirigit des del seu naixement fins ara per Francesc Perales, és convertirà en un dels puntals interpretatius del Festival.

Quant als intèrprets, l'edició del 1995 inclou solistes autòctons de la qualitat de Joan Enric Lluna o Ana María Sánchez, junt a la participació de figures de prestigi nacional com el violinista Gerard Claret.

L'any següent destaca, des del punt de vista institucional, per la participació del British Council (que es repetirà el 1997), junt a la ja tradicional col·laboració entre les institucions impulsores del Festival: Generalitat Valenciana i Universitat de València. Com a elements destacats de l'edició de 1996, sobresurten la primera aparició en Serenates de dos agrupacions fonamentals des d'aleshores en la trajectòria del Festival: l'Orfeó Universitari de València (OUV) i l'Orquestra Filharmònica de la Universitat de València (OFUV), que pertanyen a la Universitat, dirigides pels seus respectius titulars en aqueix any: Eduardo Cifre i Cristóbal Soler, que a més fou el fundador de l'OFUV. També cal destacar la presència d'"altres músiques", amb la participació del compositor i intèrpret valencià Pep Llopis. En general, aquesta edició resulta cridanera per presentar un percentatge més gran d'intèrprets valencians que els altres anys, així com un major equilibri entre grups i orquestres de cambra i intèrprets solistes.

En l'última edició d'aquesta etapa es produeix un lleuger augment de concerts (passen a ser-ne 12) i, de nou, el calendari abraça gran part del mes de juliol: del 3 al 26. A la programació destaca de nou la presència valenciana, com ara, per exemple, la primera actuació en Serenates de la Jove Orquestra de la Comunitat Valenciana, unitat artística de la Conselleria i que constitueix l'an-

tecedent directe de la Jove Orquestra de la Generalitat Valenciana, creada l'any següent, i que tindrà una abundosa presència en edicions successives. Com a solistes nacionals i internacionals cal citar els violinistes Agustín León Ara i Félix Ayo. Aquest últim actuà acompanyat del prestigiós pianista Graham Jackson.

2001-2008. El protagonisme de les agrupacions pròpies

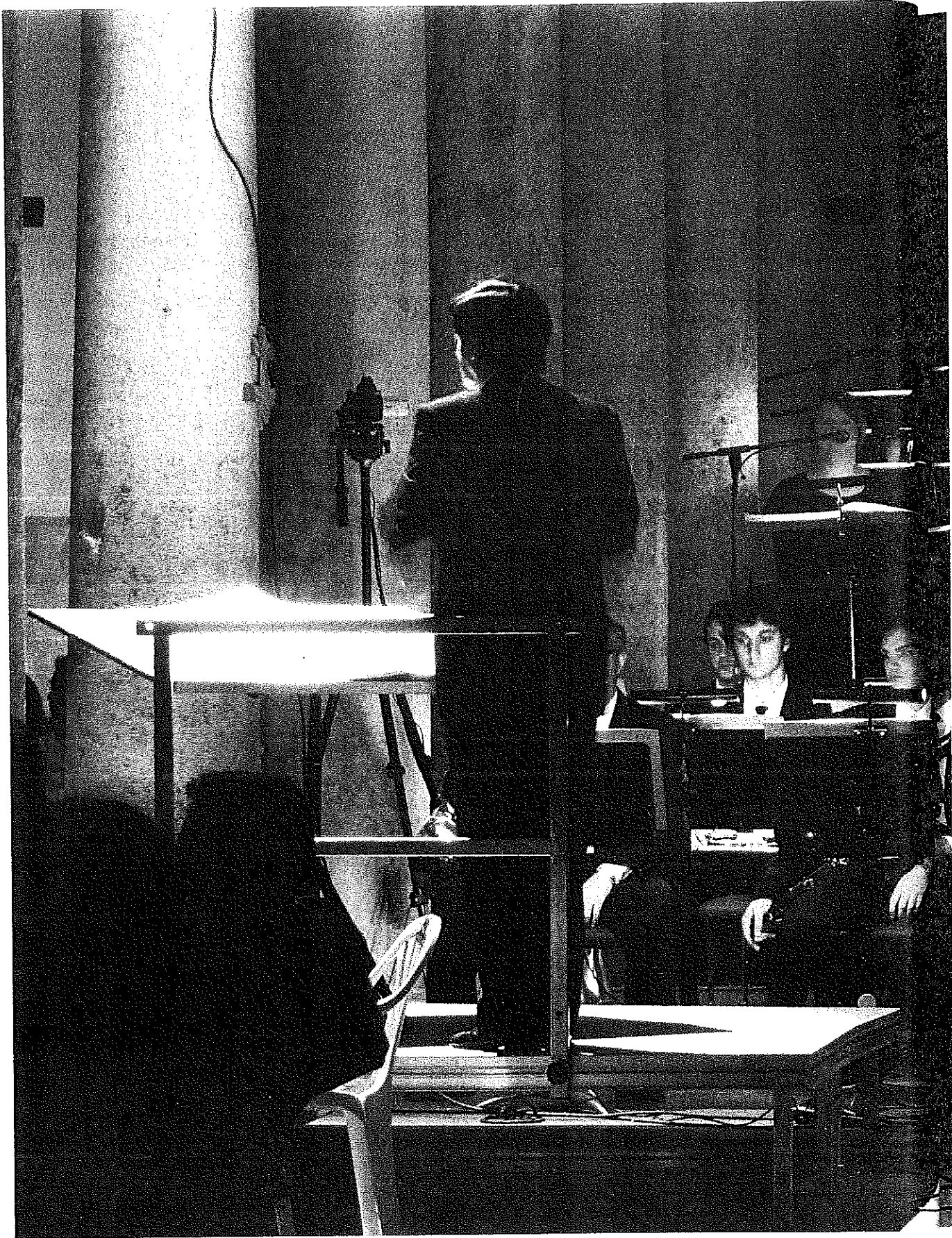
Després de tres anys sense oferir cap activitat, Serenates reinicia la seua oferta musical l'any 2001, amb una etapa que durarà fins el 2008. Aquest arc cronològic es justifica per una raó que es fa evident quant analitzem les diferents programacions: en aquests anys, el protagonisme del Festival serà assumit per les agrupacions pròpies de les dos institucions que l'impulsen. Per una banda, hi ha el Institut Valencià de la Música (IVM) de la Conselleria d'Educació i Cultura de la Generalitat Valenciana, organisme que apareix per primera vegada en la història de Serenates i que es constitueix en l'hereu de l'Àrea de Música de l'IVAECM d'aquesta Conselleria. Les agrupacions adscrites a l'IVM són el Cor de la Generalitat Valenciana i la Jove Orquestra de la Generalitat Valenciana. Per altra banda, la Universitat de València, amb agrupacions com l'Orfeó Universitari de València (OUV) i l'Orquestra Filharmònica de la Universitat de València, que són gestionades pel Patronat d'Activitats Musicals (en l'actualitat Àrea d'Activitats Musicals) de la Fundació General de la Universitat de València.

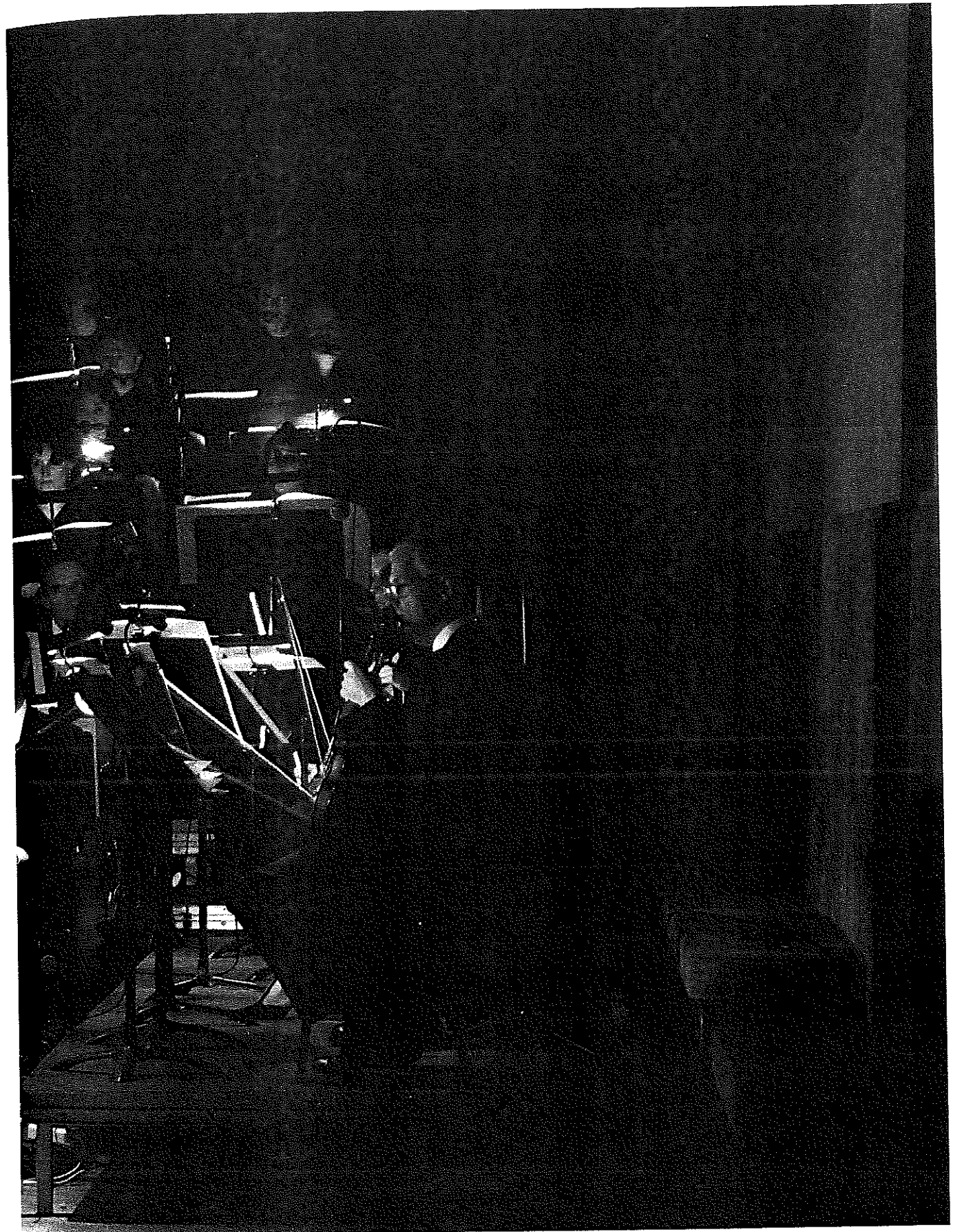
El que acabem de dir no impedeix que en algunes edicions d'aquesta etapa apareixen "concerts d'especial significació", que caracteritzen de forma clara tota una edició. Malgrat això, el nucli de les programacions venia plantejat amb les agrupacions abans ressenyades.

Pel que fa a la quantitat de concerts oferts, l'etapa s'inicia el 2001 amb 11 concerts, és a dir, quasi la mateixa quantitat que en l'última edició, abans de tancar momentàniament l'activitat del Festival. Tanmateix, la resta de l'etapa es mou al voltant de 7-8 concerts. De fet, entre 2002 i 2004, la quantitat es manté en 7 actuacions.

Quant al calendari, es torna a la primera quinzena de juliol, arrancant els darrers dies de juny i tancant la programació el 15 de juliol com a màxim.

Altres agrupacions valencianes amb una presència recurrent en aquesta etapa són el Grup Instrumental de València (des de 1994 sota la direcció del seu titular Joan Cerveró), Spanish Brass Luur Metalls, Estil Concertant, Collegium Instrumentale o el Quintet Cuesta. A més, cal afegir-hi altres agrupacions autòctones que mantenen convenis de col·laboració amb la Universitat de València i que apareixen de manera continuada, com ara Capella de Ministrers

(baix la direcció de Carles Magraner), Lluís Vich Vocalis o Victoria Musicae, cor de cambra dirigit per Josep Ramon Gil-Tàrrrega. Entre els solistes autòctons caldria esmentar Isabel Monar o Joan Enric Lluna.

Una anàlisi general de la programació de l'etapa fa palès un intent d'oferir altres músiques com el jazz o l'actuació de destacats cantautors i representants de la cançó. Entre els noms relacionats amb el primer tipus de música ens trobem amb intèrprets valencians com Kiko Berenguer o Albert Sanz. A més, van actuar figures internacionals com Katia Labèque o Gonzalo Rubalcaba. Entre els cantautors autòctons i components de la cançó, podem mencionar Joan Amèric, Lluís Miquel o Paco Muñoz.

En aquesta etapa es desenvolupen propostes noves respecte del període anterior. Per exemple, l'any 2001 es constata en la programació un enfocament interdisciplinari amb un concert que uneix la música contemporània i el cinema. Aquest mateix any hi ha també una actuació que combina música i dansa contemporànies.

Entre els "concerts d'especial significació" destaca la producció d'*Èdip rei*, d'Igor Stravinsky, realitzada el 2002 per l'IVM. Interpretada pel Cor de la Generalitat Valenciana i un important repartiment d'instrumentistes i cantants solistes, aquesta important peça del segle xx s'oferí en dos ocasions, situació poc habitual en Serenates. El 2005, el públic va poder gaudir escoltant el gran violinista rus Vadim Repin, acompanyat per la Jove Orquestra de la Generalitat Valenciana, dirigida per Manuel Galduf, titular de l'orquestra des de la seua fundació.

Tan sols un any després es plantejà una edició de Serenates prou innovadora. El 2006, l'IVM va impulsar una sèrie d'activitats per a commemorar els dos-cents anys de la mort del gran compositor valencià Vicent Martin i Soler. Junt a un congrés internacional sobre la seua figura (que tingué lloc precisament al Centre Cultural La Nau en col·laboració amb la Universitat de València), l'edició de Serenates es centrà en aquest compositor i en la música del seu temps. Tot açò explicaria, a més, la participació del Ministeri de Cultura (a través de la Societat Estatal de Commemoracions Culturals), junt a l'IVM i la Universitat de València.

Per raons evidents, la programació d'aquesta edició estigué basada en diverses agrupacions i solistes (vocals i instrumentals) que es plantejaren interpretar part del repertori de Martin i Soler i de compositors de la seua època. Entre tota l'oferta presentada sobresurt la producció de la seua òpera *Andròmaca*, amb una proposta escènica que incloïa destacats cantants, com ara la

valenciana Elena de la Merced o Flavio Oliver, acompanyats pel Quartet de corda Manuel Canales.

L'any 2008 succeí quelcom de semblant a allò que hem ressenyat per al 2005: l'IVM proposà l'actuació del Cor de la Generalitat Valenciana i del Collegium Instrumentale amb un programa monogràfic dedicat a Johann Sebastian Bach, dirigit per Helmut Rilling, un dels més grans especialistes internacionals en aquest compositor.

2009-2016. Produccions del Festival i creixement progressiu

La tercera i última etapa que proposem ve caracteritzada per una sèrie de trets comuns. El primer és la continuïtat en els principis generals de programació de l'etapa anterior: el protagonisme de les agrupacions pròpies de l'IVM (denominat CulturArts Música a partir del 2013) i la Universitat de València.

Cal afegir-hi una primera novetat: l'aparició freqüent en les successives edicions de produccions realitzades per al Festival per part de les institucions esmentades. Tot alternant la proposta, cada any, de diversos "concerts d'especial rellevància" que resulten atractius al públic i a la crítica especialitzada, de la mateixa forma que les anomenades produccions especials.

Una altra novetat significativa és la col·laboració que s'estableix amb l'Ajuntament de València a través del Palau de la Música, el seu organisme autònom municipal. Aquest treball en conjunt es va substanciar en el tres concerts que va oferir l'Orquestra de València al llarg d'aquesta etapa, en les edicions de 2011, 2014 i 2016.

Per últim, encara que supose un dels factors més importants, deguem fer menció del creixement progressiu del nombre de concerts: dels 7 concerts de l'any 2009, passem a una oferta de 15 concerts el 2016. Si exceptuem la peculiaritat del canvi de seu del 2012, podem resumir la tendència en un progressiu augment de concerts entre els anys inicials i finals d'aquesta etapa.

Precisament, l'espai on es produïren les actuacions mereix un comentari especial pel que fa a aquest arc cronològic. A més de les edicions que tingueren lloc al claustre del Centre Cultural La Nau, l'any 2012 es va traslladar l'edició del Festival a una nova ubicació: el claustre gòtic del Centre del Carme. Aquest canvi fou degut a unes obres de restauració en l'edifici de La Nau. Aquest fet explica la disminució de concerts d'aqueix any (6 front als 11 anteriors), ja que en aquest espai s'oferia una programació regular d'altres activitats. Tanmateix, això no es traduí en un descens del nombre d'assistents, considerats de forma proporcional a l'aforament del claustre del Carme.

Si seguim amb les novetats pel que fa als espais del Festival, l'edició del 2016 va suposar una aposta forta per la novetat, atès que les tres darreres actuacions del Festival s'oferiren a l'aire lliure a la plaça del Patriarca, al costat de l'edifici històric de La Nau. El tipus de música i dansa oferta en aquesta sèrie pertany a la música folklòrica i a algunes de les seues tendències. Aquesta innovació va suposar, a la vegada, una coproducció institucional nova amb la Regidoria de Festes i Cultura Popular de l'Ajuntament de València, contextualitzant-la dins del marc de la Fira de Juliol. En aquestes tres actuacions, el públic va poder gaudir de grups de primera fila en aquests àmbits com són Urbàlia Rurana, La Romàntica del Saladar i Pep Gimeno "Botifarra", acompanyat aquest últim, per la Banda de la Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana.

Justament, aquest període destaca també per la participació en les distintes edicions d'algunes empreses privades que actuaren com a entitats col·laboradores. Caldria destacar-ne Onda Cero, el banc Santander (patrocinador habitual de l'Orfeó Universitari de València i de l'Orquestra Filharmònica de la Universitat de València), la Fundació Caixa Sabadell, Heineken o la Fundació Bancaixa. La novetat que va suposar el canvi al Centre del Carme el 2012 explica la col·laboració d'una institució pública com el Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana. Quelcom de semblant ocorregué amb algunes produccions impulsades pel propi Festival, que contaren amb la col·laboració d'institucions i organismes públics com l'ISEACV (Institut Superior d'Ensenyaments Artístics de la Comunitat Valenciana) i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, pertanyents, ambdues, a la Generalitat Valenciana. Caldria afegir-hi la col·laboració de la corporació municipal, esmentada al començament d'aquesta etapa.

Pel que fa al calendari, es mantingué quasi sense canvis: entre el 24 de juny i el 7 de juliol, amb xicotetes variacions en les diverses edicions. L'any 2012 constituí una excepció, atès que la programació al Centre del Carme es centrà en els cinc últims dies de juny. Una altra situació excepcional va ocórrer durant l'edició del 2016, la qual allargà els dies d'espectacle fins el 9 de juliol degut a la nova proposta d'activitats a l'aire lliure a la plaça del Patriarca.

Entre les produccions especials per al Festival cal destacar, en 2009, el concert de l'Orquestra Filharmònica de la Universitat de València en què s'interpretaren diversos fragments de la suite *Els Planetes*, de Gustav Holst. Aquesta interpretació fou acompanyada d'una projecció d'audiovisuals relacionats amb l'astronomia, una activitat impulsada en col·laboració amb el programa de l'Any Internacional d'aquesta disciplina. Aquest mateix any, l'IVM presentà

una producció de *Les Noces*, d'Igor Stravinsky, amb la participació del Cor de la Generalitat Valenciana junt al grup Amores.

Dos anys més tard, l'OFUV tornava a protagonitzar una producció especial, es tractava aquesta vegada d'una representació basada en la dramatització i la projecció d'ombres de la música incidental creada per Edvard Grieg per al *Peer Gynt* d'Ibsen. La concepció escènica d'aquest espectacle fou creada per Tono Berti i també fou oferta fora de la programació de Serenates, en la programació que la Universitat de València organitzà per a la Nit de Sant Joan. En aquesta producció, l'orquestra estigué dirigida per Hilari García Gázquez, el seu nou titular des d'aquest mateix any i que ho és encara en l'actualitat. En 2013, aquest esforç de producció de la Universitat de València, a través del Patronat d'Activitats Musicals, es renova amb una representació de *La consagració de la primavera*, el ballet d'Igor Stravinsky, fonamental en la història de la música occidental del segle xx. Per a aquesta actuació, es va comptar amb la col·laboració del Conservatori Superior de Dansa de València, així com de l'Escola Superior d'Arts i Disseny i de l'IES Cabanyal de la mateixa ciutat. Un any després, CulturArts Música planteja una producció que sorgeix d'una iniciativa d'Amores Grup de Percussió. És tracta de l'òpera de cambra *El mal vino*, amb música de Jesús Salvador Chapi i llibret de Paco Zarzoso. En aquesta obra es planteja un trencament del concepte tradicional d'òpera unint l'estil vocal líric amb altres estils de cant.

L'any 2015, l'Orfeó Universitari de València impulsa una producció especial: la representació a La Nau de l'òpera *Dido & Aeneas*, d'Henri Purcell, amb la col·laboració del Conservatori de Castelló. Aquesta proposta escènica tingué dues representacions, quelcom poc habitual a Serenates. Per últim, el 2016, l'OFUV presentà, amb la col·laboració de l'Orfeó Universitari de València i el Cor Lluís Vich Vocalis, l'espectacle *La setena parada: viatge musical entre cultures en 7 moviments*, en el qual uns audiovisuals acompanyaren la interpretació de diverses peces del compositor Albert Ketelbey. També se'n oferiren dos representacions, amb la concepció escènica de Tono Berti i la direcció musical d'Hilari Garcia Gázquez.

Pel que fa als "concerts d'especial significació", aquests apareixen en aquesta etapa encara en major freqüència. Així, en 2009, destaca l'actuació d'Al Tall, que aconseguí atraure el major nombre d'espectadors de tot el Festival. Quatre anys més tard succeí una cosa semblant amb el concert de Maria del Mar Bonet, quan se li va concedir la Medalla de la Universitat de València. El 2015, aquesta cantant tornà a triomfar en un concert especial acompanyada

per l'Orquestra Filharmònica de la Universitat de València. Aquest any destaca, també, l'actuació de l'històric cantautor Amancio Prada.

En la següent edició va tindre un especial relleu l'actuació del Cor de la Generalitat Valenciana amb Carles Santos, en l'espectacle denominat *Cantúria cantada*, en què s'oferia un resum de les seues obres per a cor. L'any 2015 es va produir una situació interessant atès que, més que un concert d'especial rellevància, allò que es programa és una espècie de "cicle" en el si de Serenates. Es tracta d'una sèrie de quatre concerts d'agrupacions orquestrals universitàries entre les quals estigué, evidentment, l'OFUV. Precisament, aquesta sèrie de concerts sorgí dintre del programa d'intercanvi d'orquestrades universitàries espanyoles anomenat SINERGIA, impulsat per l'OFUV. En la darrera edició d'aquesta etapa es presentaren dos concerts molt diferents que obtingueren una especial repercussió de públic i crítica. En primer lloc, cal esmentar l'actuació de la cantant Silvia Pérez Cruz acompanyada per un grup de cambra, que oferí una revisió de clàssics de la música cubana. I en segon lloc cal mencionar la del intèrpret de viola de gamba i director Jordi Savall, una de les personalitats més destacades en l'àmbit de la música antiga i barroca de les darreres dècades.

Un altre tret comú en les edicions d'aquesta etapa fou la importància concedida als apartats de jazz i "altres músiques", i a la presència d'una manifestació artística tan important com és la dansa. Pel que fa al jazz, segueix la seua presència en aquest període, continuant la tendència d'èpoques anteriors. En aquest sentit, la programació de 2009 va incloure propostes tan interessants com la unió d'un grup de cambra i d'un altre de jazz, amb l'actuació de Luur Metalls junt al Lluís Vidal Trio. La música folk i tendències relacionades va tenir importants representants, com els dos abans esmentats, però caldria destacar altres actuacions innovadores com la que es presentà el 2012, quan Luur Metalls actuà conjuntament amb Pep Gimeno "Botifarra", en un concert anomenat de forma significativa "Metalls d'estil". Pel que fa a "altres músiques", caldria destacar la presència de figures de gran relleu com el valencià Llorenç Barber o un concert dedicat de forma monogràfica al tango, actuacions que també es produïren el 2012.

La dansa ha tingut la seua representació en manifestacions molt diverses, sobretot en l'edició del 2011. Aquest any hom va poder assistir a una actuació de dansa contemporània a càrrec de la companyia valenciana Taiat Dansa, amb una important trajectòria, i també a una recuperació de dansa històrica presentada per la Capella Saetabis sobre les Danses del Corpus.

A més de les actuacions especials esmentades, la participació d'agrupacions pròpies de l'IVM, o CulturArts Música, i de la Universitat de València

ha estat freqüent, tal com va succeir durant el període anterior. Pel que fa a la Universitat es produeixen successives actuacions de l'Orfeó Universitari de València (amb els seus directors titulars durant aquesta etapa: primer Constantino Martínez-Orts i, després, Francesc Valldecabres) i de l'OFUV, tant amb la seua formació completa com a través de diferents agrupacions de cambra sorgides d'aquesta formació. En aquest punt, caldria fer esment a la intervenció de grups que mantenen un conveni de col·laboració amb la Universitat de València. Per exemple, la Capella de Ministrers (amb repetides actuacions en el Festival referendades amb una resposta positiva del públic) i el cor de cambra Victoria Musicae.

Com un tret general de Serenates des de la seua fundació, el Festival s'ha constituït en un aparador de solistes i grups valencians d'un altíssim nivell, a més dels ja esmentats. Açò també ocorregué en aquesta etapa, amb la successiva participació del Grup Instrumental de València, agrupació important per al Festival de la qual ja hem parlat. A més, podríem fer esment de Brouwer Trio, de la soprano Erika Escribá-Astaburuaga, del grup Harmonia del Parnàs, dels Pequeños Cantores de València, del cor femení A cau d'orella, etc. També caldria reiterar la importància del retorn a Serenates, de forma habitual, de l'Orquestra de València, durant aquesta etapa. Amb aquesta participació es recuperava una de les formacions més importants de la ciutat i que havia contribuït de forma destacable a l'assentament del Festival en els seus primers anys. Els seus concerts en aquesta etapa foren dirigits per Jordi Bernácer, Hilari García Gázquez i José Sanchis.

Per acabar, el increment progressiu dels concerts en els últims anys d'aquesta etapa també es correspon amb un augment de la quantitat de públic. Si tenim en compte les dades facilitades per l'Àrea d'Activitats Musicals de la Fundació General de la Universitat de València, observem que l'any 2014 assistiren als concerts un total de 4.993 espectadors, l'any següent, la quantitat total pujà fins als 5.251 i, finalment, la darrera edició d'aquesta etapa donà una assistència global de 7.034 espectadors. En aquest últim Festival destacaren especialment, per la resposta del públic, els concerts de Silvia Pérez Cruz, l'OFUV, Jordi Savall i l'Orquestra de València.

En definitiva, la història provisional de Serenates ofereix un balanç totalment positiu. No només ha sobreviscut a èpoques complicades des del punt de vista social i cultural, sinó que ha seguit oferint als valencians una alternativa musical variada i de qualitat des dels últims dies de juny fins a la primera quinzena de juliol, aproximadament. Un cicle plantejat, a més, en un espai d'una

excel·lent ubicació i acústica, i gràcies a la col·laboració de les dos institucions fonamentalment implicades en aquest esforç: la Conselleria d'Educació, Cultura, Investigació i Esports de la Generalitat Valenciana i la Universitat de València a través del seu Vicerectorat de Cultura i Igualtat. Que l'èxit continue durant molt de temps.